

Diplomová práce: Psychologické aspekty procesu hodnocení důkazů

Autor : Bc. Jan Hurych

Vedoucí práce : JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

Vyjádření konzultanta

Předkládaná diplomová práce je velice zdařilým propojením autorova právnického a psychologického vzdělání, díky němuž vznikla kvalitní přehledová studie, jaká v českém jazyce zatím chybí. Diplomant seznamuje čtenáře s mimořádně zajímavými vědeckými poznatky, zejména s vybranými kognitivními iluzemi, spojenými s usuzováním a rozhodováním v rámci hodnocení důkazů. Práce soudců a dalších orgánů činných v trestním řízení klade značné psychologické nároky, psychologických faktorů, jež tyto lidi ovlivňují, je celá řada. Pro právo, nejenom trestní, se objevuje mnoho možností, jak se prostřednictvím psychologických poznatků ještě více přiblížit kýžené spravedlnosti.

Práce je rozčleněna do úvodu, pěti kapitol a závěru, obsahuje také úctyhodný seznam použitých pramenů a literatury. V první kapitole se diplomant stručně zaměřuje na vztah mezi právem a psychologií, zamýšlí se nad otázkou, zda, resp. do jaké míry mohou být právní instituty v souladu s aktuálním, bouřlivě se rozvíjícím vědeckým poznáním v oblasti psychologie. Následuje informace o výzkumech v oblasti narativního modelu hodnocení důkazů a o rozhodování založeném na koherenci; svou roli při utváření názorů a soudů obecně snaha o zjednodušení složitostí světa, do hry vstupuje také nevědomí. Optimálním „rádcem“ nemusí být ani soudcovská zkušenost a intuice.

Třetí kapitola se zaměřuje na kognitivní iluze, jež mohou být významné pro práci soudu. Důležité jsou pasáže věnované tzv. heuristice kotvy, resp. jejími dopady v právní rovině (náhrada škody, trestní právo), tzv. hindsight biasu (zkreslení paměti, dojem nevyhnutelnosti, dojem předvídatelnosti výsledku), a mysight biasu, jejichž následky v procesu rozhodování se – zásluhou mnoha experimentů – jeví jako poměrně dramatické.

Čtvrtá kapitola se zabývá fenoménem deplece ega, souvisejícím s problematikou sebekontroly a seberegulace, a majícím značný negativní vliv na intelektové schopnosti; rozhodování a souzení ve stavu deplece je ohroženo náchylností k iracionálním zkreslením, častějšímu užívání heuristik, k podléhání stereotypům a předsudkům atd. Vyčerpaný soudce se skutečně může hodně vzdálit ideálu spravedlnosti, jak dokazuje např. izraelská studie (Danziger et al.) z roku 2011, provedená na více než tisícovce soudních rozhodnutí týkajících se podmíněného propuštění z výkonu trestu. „Ortel“ mohou ovlivnit i takové maličkosti jako např. časová vzdálenost od posledního jídla atp.

V páté kapitole autor poukazuje na možnosti obrany proti mentální kontaminaci, klade si otázku, jak dosáhnout stavu, aby si člověk (soudce, soudní znalec, sociální pracovník, v nejširším slova smyslu každý z nás) uvědomil, jaké faktory jej mohou uvést (a s vysokou pravděpodobností uvádějí) v omyl, jak v sobě rozvinout motivaci k nápravě, jak – obecně řečeno – nabývat a udržovat kontrolu nad sebou samým, nad svým rozhodováním a

jednáním. Cesta vedoucí k tomuto cíli je však nesmírně komplikovaná (náročná, v neposlední řadě finančně); přesto je evidentní, že vyšší míra psychologických znalostí u představitelů „právníckého stavu“ je žádoucí.

Předkládaný text přesvědčivě vypovídá o diplomantových znalostech zvolené problematiky, hodnocen může být jako výborný.

V Praze dne 12. 3. 2018

JUDr. Jan Kosek, Ph.D.

- konzultant -